

УКРАЇНА

**Великодобронська сільська рада
Ужгородського району, Закарпатської області
Дев'ятнадцята сесія VIII скликання**

Р І Ш Е Н Н Я

**від 03 червня 2022 року
с. Велика Добронь**

№ 373

**Про затвердження Програми соціально – економічного
та культурного розвитку Великодобронської
територіальної громади на 2022-2023 роки**

Про затвердження Програми соціально-економічного та культурного розвитку Великодобронської сільської територіальної громади на 2022-2023 роки, розглянувши проекти програми, керуючись п. 22 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та ст. 78 Бюджетного Кодексу України, сільська рада

В И Р І Ш И Л А:

1. Затвердити цільові Програми соціально-економічного та культурного розвитку Великодобронської територіальної громади на 2022-2023 роки (Додаток № 1).
2. Фінансування Програми проводити в межах коштів бюджету Великодобронської сільської ради на 2022-2023 роки.
3. Контроль за виконанням даного рішення покласти на заступників сільської ради Годор Б.Б. та Сігеті – Шера Н.Ю.

Великодобронський сільський голова

Ф.Ф. Надь

ЗАТВЕРДЖЕНО:
рішенням Великодобронської
сільської ради
від 03.06.2022 року
№ 343

**Програма
соціально-економічного та культурного розвитку
Великодобронської територіальної громади
на період 2022 - 2023 роки.**

с. Велика Добронь, 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП

- Аналітична частина
 - Коротка характеристика громади
 - Мапа Ужгородського району
 - Історична довідка
 - Демографічна ситуація ТГ
 - Економічна база.
 - Освіта та культура
 - Земельні ресурси на території громади
- Результати SWOT– аналізу.
- Цілі та пріоритети розвитку ТГ на 2022-2023 роки
 - Стратегічні, операційні цілі та завдання №1
 - Стратегічна ціль: Розвиток економічного потенціалу
 - Операційна ціль: Створити сприятливі передумови для розвитку бізнесу та залучення інвестицій
 - Підтримати економічну активність населення
 - Підтримати розвитку зеленого туризму
 - Підвищити енергетичну ефективність, популяризувати енергозбереження
 - Стратегічна ціль №2
 - Вирівнювання територіальних диспропорцій розвитку населених пунктів
 - Стратегічна ціль №3
 - Ефективне управління громадою
- Механізм моніторингу та оцінки результативності реалізації Програму

Додатки:

додаток 1 «Перелік програм і проектів, які планується реалізувати у 2022-2023 роках та орієнтований фінансовий план на 2022-2023 роки

ВСТУП

План соціально-економічного розвитку Великодобронської територіальної громади на 2022-2023 роки розроблений відповідно до Законів України від 05.02.2015р. №157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Закону України від 05.02.2015р. №156-VIII «Про засади державної регіональної політики», постанови КМУ від 16.03.2016р. № 200 «Деякі питання надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад», наказу Мінрегіону від 30.03.2016р. №75 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогностичних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади».

План економічного і соціального розвитку Великодобронської територіальної громади на 2022-2023 роки (далі - План) розроблено виконавчим комітетом на основі аналізу поточної ситуації в господарському комплексі об'єднаної територіальної громади та прогнозів і пропозицій підприємств і організацій, виходячи із загальної соціально-економічної ситуації, що склалася на відповідній території, з урахуванням можливостей та місцевих ресурсів, відповідно до пріоритетних напрямків розвитку населених пунктів територіальної громади. План відповідає стратегічним та операційним цілям, напрямкам Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року (постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 №695), Регіональній Стратегії розвитку Закарпатської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням обласної ради від 20.12.2019 року №1630).

План підготовлений на основі аналізу розвитку населених пунктів, що входять до складу громади за попередній період та визначає цілі, пріоритети соціально-економічного розвитку та прогностичні показники на 2022-2023 роки, а також заходи, спрямовані на забезпечення необхідних умов для планомірного і послідовного наближення рівня життя мешканців громади до європейських стандартів за рахунок збалансованого використання внутрішнього і зовнішнього потенціалу та збереження унікальних духовних і культурних традицій.

Метою Плану є зростання добробуту і підвищення якості життя населення Великодобонської сільської ради за рахунок забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці, підвищення її конкурентоспроможності, як основи для збалансованого зростання стандартів та показників економічного розвитку.

План визначає цілі, завдання та основні заходи економічного і соціального розвитку Великодобронської територіальної громади на 2022-2023 роки.

➤ Аналітична частина

• КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОМАДИ

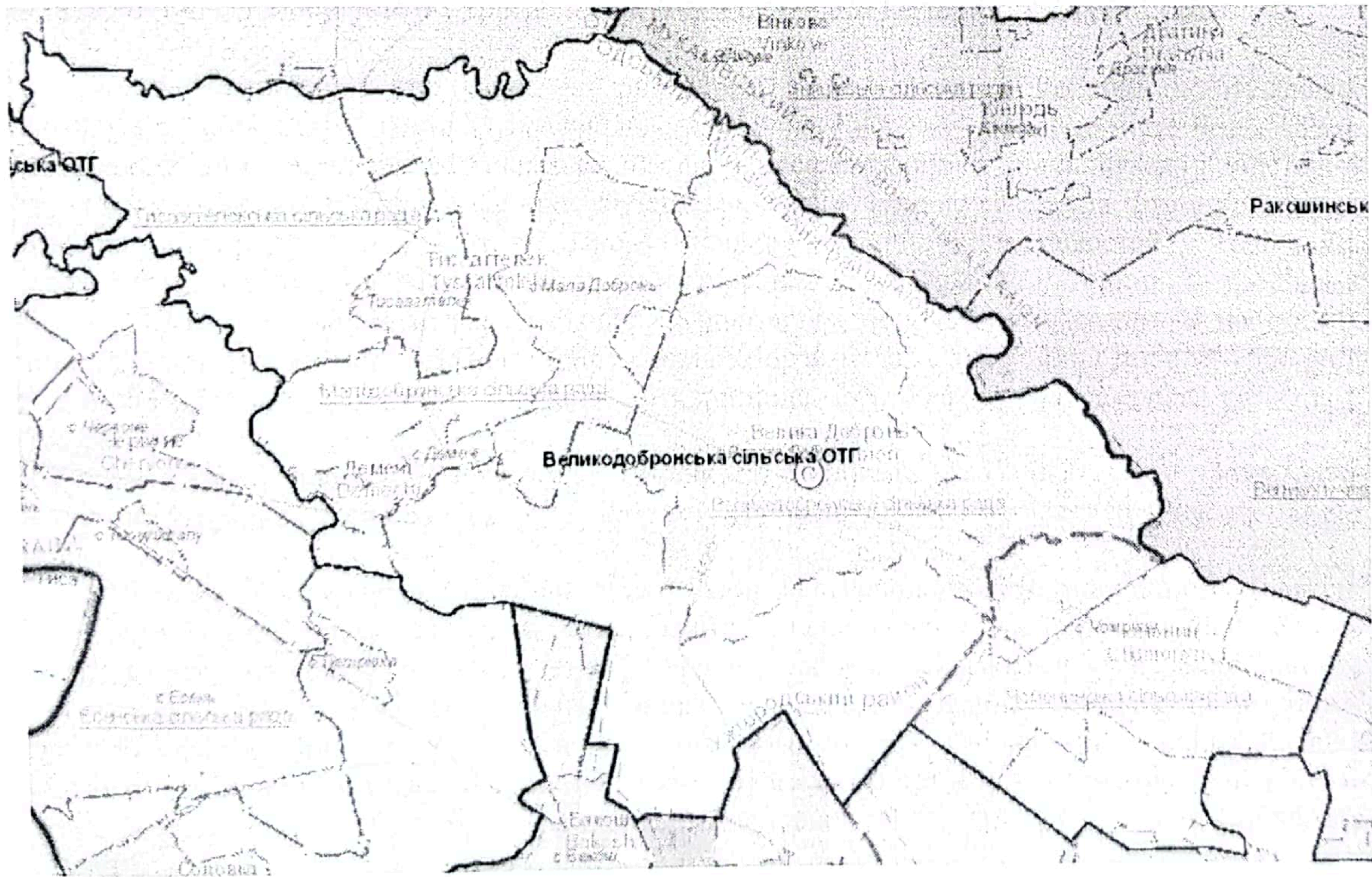
Великодобронська сільська територіальна громада утворена 2020 року в рамках адміністративно-територіальної реформи 2015 року. До складу громади увійшли населені пункти: села Велика Добронь, Мала Добронь, Тисаагтелек, Демечі, Чомонин, з адміністративним центром є с. Велика Добронь Ужгородського району Закарпатської області. Внаслідок проведення перших виборів 25.10.2020 р. набули повноважень сільські, селищні, міські ради та відповідні сільські, селищні, міські голови у територіальних громадах, утворених Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України від 16.04.2020 р. № 562 «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад». Тож наразі загальний склад громади - 5 населених пунктів з адміністративним центром у с.Велика Добронь.

Населені пункти Великодобронської ТГ та їх характеристики

№	Найменування територіальних громад та населених пунктів, що входять до їх складу, із зазначенням адміністративного статусу	Чисельність населення станом на 01.01.2022	Відстань до потенційного адміністративного центру територіальної громади, км
	Великодобронська сільська рада	11471	
1	с. Велика Добронь	6378	---
2	с. Мала Добронь	1770	2
3	с. Тисаагтелек	836	5
4	с. Демечі	443	5
5	с. Чомонин	2422	6

• Мапа Ужгородського району

Великадобронська сільська об'єднана територіальна громада розташована на лівому березі р.Латориця, на відстані 40 км від районного та обласного центру м.Ужгород. Площа Великодобронької територіальної громади 11 200 га, з населенням 11 471 мешканців

• Історична довідка

Село **Велика Добронь** є адміністративно-територіальним центром одномейної сільської ради, розташоване на лівому березі р.Латориця.

Перші історичні джерела про село відносяться до 1248 року. Документи 1270 і 1282 року згадують його як королівський маєток під назвами: «Dobron», «Dubrum», «Dubron».

Від XIV ст. селом володіли Р. Доброні, Д. Доброні, Д. Доброрускаї та інші власники. Серед власників села в XV ст. Були відомі родини Добо, Перені, Даровці. З 1638 року добронськими землями володіли трансильванські князі з угорського княжого роду Ракоці. У війську Ференца II Ракоці у визвольній війні угорського народу проти австрійської монархії Габсбургів (1703—1711 ро.р.) брало участь понад 600 добронських селян.

Джерела XVIII ст. Велику Село вважають папричною столицею України. Червоний солодкий перець спеціального сорту тут вирощують гектарами, а мелють — сотнями кілограмів. Духмяна і яскрава спеція — мелена паприка — не лише головний заробіток села, а вже й справжній бренд: саме добронська паприка прикрашає страви не лише на Закарпатті. У розпал сезону все село оздоблене червоним перцем.^[5]

На північний схід від села розташований Великодобронський зоологічний заказник. Розташований у межах Ужгородського та Мукачівського районів Закарпатської області, в околицях села Велика Добронь. Площа 1736 га. Статус даний згідно з рішенням облвиконкому від 25.07.1972 року № 243, постанови РМ УРСР від 28.10.1974 року № 500, рішенням облвиконкому від 23.10.1984 року № 253. Перебуває у віданні ДП «Ужгородське ЛГ» (Великодобронському л-во, кв. 1-24). У заплаві річки Латориці та її приток охороняється масив дубово-ясеневого лісу, який є місцем оселення різних видів тварин та птахів, як-от: сарна європейська, свиня дика, вивірка лісова, норка європейська, борсук, ондатра, фазан, куріпка сіра, чапля сіра та інші. Трапляються також кіт лісовий, занесений до Червоної книги України. Заказник є місцем постійного гніздування та концентрації під час перельотів значної кількості водоплавних птахів, серед яких — пугач, журавель сірий, зміїд, лелека чорний, занесені до Червоної книги України. З рослин трапляються рябчик шаховий, водяний горіх плаваючий, занесені до Червоної книги України. Заказник входить до складу Регіонального ландшафтного парку «Притисянський».

Добронь вважають угорським селом. В селі діє дитячий будинок милосердя «Добрий самаритянин», що є першим недержавним дитячим будинком на території країн СНД.

Село **Чомонин** розташоване на автодорозі Чоп — Велика Добронь — Мукачево. Знаходиться на 23 км. Від міста Мукачева, до села Велика Добронь — 5 км., до міста Чоп — 18 км. Залізнодорожний вокзал знаходиться у селі Серне — населений пункт знаходиться на відстані 4 км. — і в селі Баркасово (5 км). На протязі багатьох століть назвою села була Чомоня. Змінили назву на Чонгор на основі 4 статті Закону упорядкування назви місцевостей у 1898 році. Поселення у давнину оточували ліси та болота, утворені з річок Серне та Латориця. За хроніками історії у XVст. Поселення належало Тодору Корятовичу, подольському князю. У наступних століттях мали тут маєтки сім'ї Полоці, Бранкович, Лорантфі, а також родина Добо. У 1566 році татари, які пройшли через село, майже зовсім знищили його. Реформатська церква виникла у 1700 році.

За даними перепису, населення Чомонина становить 2265 осіб. Тут проживають переважно угорці. За часи Радянського Союзу землероби працювали у місцевому колгоспі імені Кірова.

Після розпаду колгоспу та колективного сільськогосподарського підприємства (навесні 2000 року) ці землі розділили між колгоспниками та пенсіонерами господарства по 1 гектару землі. Серед місцевих жителів дедалі більше людей займаються товаровиробничим вирощуванням овочів. Тим часом, найголовніша господарська рослина — вже чверть століття — сорго, яке займає більш як 600 гектарів. Із зібраного сорго у зимових та весняних місяцях виготовляють приблизно 1 мільйон віників (частину колективно). Під час виготовлення віників точно визначали, яку роботу будуть виконувати чоловіки (в'язання) і яку — жінки (прошиття віників).

П'ятнадцять років тому, на базі реформатської церкви, заснували місійний центр по лікуванню хворих людей.

Реформатську церкву збудовано у 1824 році. У 1851 році церква згоріла, і у 1853 році її збудували заново.

Громада села на території церкви спорудила пам'ятник місцевим жертвам другої світової війни та жертвам сталінських репресій.

На окраїні села знаходяться давні кладовища, курани, які походять з давніх бронзових та залізних періодів.

Характеристика села Мала Добронь

Перша історична згадка про село відноситься до 1248 року, у 1379 році в судовій справі вперше згадується назва села Мала Добронь. На початку ХУІІ та ХІХ ст. село належало до Ужгородського повіту, пізніше до Берегівського. Джерела ХУІІІ ст. Малу Добронь вважають угорським селом. Заснована сільська рада в селі Мала Добронь у 1944 році. Відстань до м. Ужгорода – 36 км. Територією села протікає річка Латориця.

Площа села М.Добронь складає – 706,80 га.

Загальна кількість населення станом на 01.01.2022р.: 1731 чол. Національний склад населення – угор. -1505 чол., укр. – 9 чол., роми – 217 чол.

На території села є: ДНЗ с.М. Добронь, Малодобронський ліцей, АЗПСМ с.М.Добронь, відділення поштового зв'язку с.М. Добронь, АТС та АЗС.

Зареєстровано 22 фермерських господарств, які займаються вирощуванням сільськогосподарської продукції. Підприємець Вароді Берталон Берталонович займається вирощуванням та розфасуванням червоної молотої паприки.

Зареєстровано підприємців – 12, із них займаються роздрібною торгівлею – 8, кафе- 3, аптека – 1.

Село Тисаагтелек, Ужгородського району, Закарпатської області, Україна.

Одне з найменших сіл у районі. Відстань до районного центру становить 28 км. По території сільської ради протікає потік «Ремец». Саме село складається з шести вулиць. Їх назви є історичними, мають літературне та культурне значення, або вказують на розташування чи напрямок вулиці. Село газифіковано. Зареєстровано підприємців – 3.

Чисельність населення по рокам по 1940-ві 2010-ті становило завжди від 600 до 700 мешканців. По 2020 рік становить 838 чоловік.

Населення переважно угорськомовне.

Перші згадки про село відносяться до 1270 років як Агхтелек. Давними власниками поселення були родини: Бече – Гергель, Бакша, Чапі. Представники з родин Чапі володіли з селом до 1548 р. Потім на деякий час казенний маєток. З 1611 року знову володіють з селом вдвіи з родини Чапі.

У ХVІІІ ст. володарями села були родини: Лоняї, Дежевфі, Петроваї, Еревш, Горват, Буянович де Агтелекі, та інші власники.

Село в цих роках відносилося до Саболичського комітату Угорського Королівства. У період з 1854 року до 20.10.1880 року уряд з'єднував село до Берегівського комітату, де в цей період проживало 3 грекокатолики, 461 реформат, 11 євреїв.

У 1920 році, після підписання Тріанонського мирного договору село було передано Чехо – Словаччині, під назвою Агово, а у 1938 році, відповідно до І-го Віденського арбітражу, до Унгського комітату, Угорщини під назвою Тисаагтелек. Радянські війська звільнили село у 26.10.1944 р. У 1946 році перейменували на Тисянку. Втратив незалежність у 1953 році, коли з'єднали до Малодобронської сільської ради.

Село з 1991року відноситься до Ужгородського району, Закарпатської області, України. З 2003 року перейменували на Тисаагтелек. Утворилась сільська рада. А з грудня 2020 року село Тисаагтелек входить до складу Великодобронської ТГ.

Згідно статистичними даними пам'ятних книг, школа у селі функціонує у 1836-му та 1853-му роках. Теперішній будинок школи побудований у 1890-му році.

З 1945 року у селі діє Угорська початкова школа. З 1991-92 і навчальні роки тут навчалось 49 учнів та було 4 вчителі. З 1995 року в селі працює неповна загальна школа, а старшокласники відвідують школи в сусідніх селах, Малій та Великій Доброні.

Реформатська церква у селі була побудована 1618 році з дерева, яку у 1872 році знесли та перебудували на кам'яну. Після того її часто реставрують. У самої церкви були два великі дзвони

ще з 1700 років, які були замінені на електричні в 2014 році. Біля церкви є меморіальна колонна часів першої світової війни де вигравовані всі імена людей які були забрані на війну і пали. Його реставрували у 2015 році. А на сільському кладовищі є пам'ятник жертв 1944 року сталінських репресій, на що селяни поставили меморіал в 1957 році. Він також був відреставрований за допомогою місцевої організації КМКС у 2005 році.

У селі є власний ФАП. Дитячий садочок «Égigérő» відкрився восени 2020 року.

Село Демечі Ужгородського району, Закарпатської області, Україна.

Земля на якій заснувалося село належала панському поміщику Булчареві. В 1937 році він вирішив продати свої землі і переїхав до Америки. Першими заселили землю шість сімей (Бочок, Тимша, Пилип, Олексій, Чорей, Палінкаш). Переїхали вони всі з с.Біловарці і с.Велика Крива Тячівського району, шукаючи кращого життя.

На території села було джерело мінеральної води при ньому був відкритий дім відпочинку на 20 місць. Офіційно здравницю відкрили 1970 року. Здравниця мала велику славу своєю лікувальною водою.

В 1990 році її було закрито.

В 1954 році було збудовано початкову школу.

В 1964 році було збудовано сільський клуб та бібліотеку.

В 2004 році село газифіковали.

В 2005 році був збудований православний храм «Всіх Святих».

• Демографічна ситуація

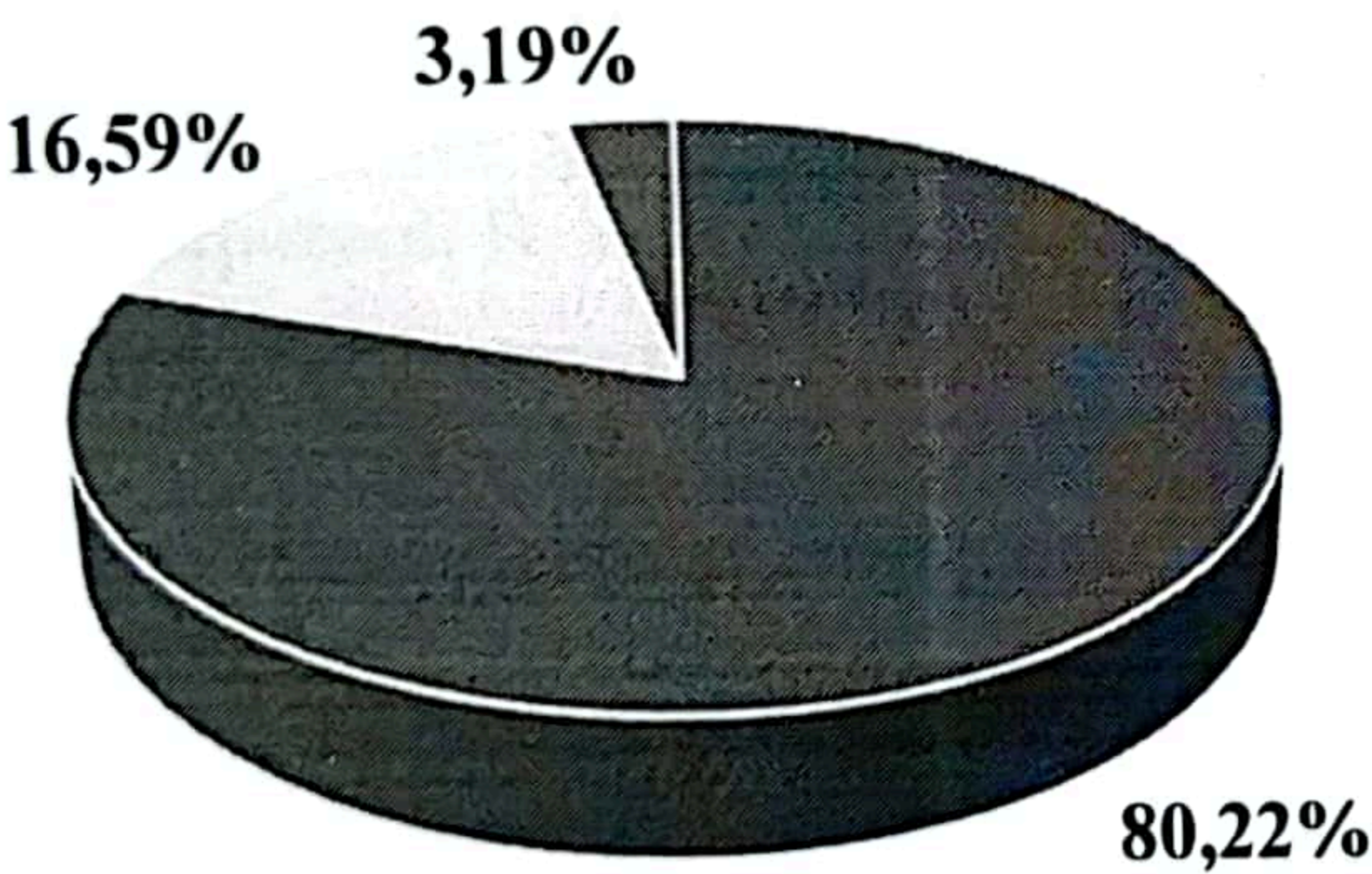
Загальна кількість населення громади на 01.01.2022 року – 11 471 осіб, з них 707 - діти до 18 років, 1376 пенсіонерів, 2947 працездатного населення.

№	Назва населеного пункту	Всього населених пунктів	Загальна чисельність жителів, станом на 01.01.2022
1	Велика Добронь - Адміністративний центр ТГ	1	6378
2	Малодобронський та Демечівський старостат	2	2213
3	Чомонинський старостат	1	2422
4	Тисаагтелекський старостат	1	836

Порівняння громади, району, області

Регіони	Площа, км ²	Площа у % до загальної площі/району/обл асті	Населен ня станом на 01.01.202 2р.	Населення у % до загального населення/району/об ласті	Густота населен ня
Громада	103,3	100	11471	100	111
Район (Ужгородський)	870	11,87	255000	4,5	293,1
Область (Закарпатський)	12753	0,81	1244476	0,9218	97,58

Національний склад
населення
Великодобронської ТГ

■ угорці ■ роми ■ українці

На території об'єднаної громади проживають :- угорці, українці, роми.Значна частина угорців проживає в населених пунктах - села Велика Добронь, Мала Добронь, Чомонин, Тисагтелек. В селі Демечі проживають громадяни української національності. В кожному з сіл громади компактно проживають роми.

В селах Велика Добронь, Мала Добронь, Чомонин та Тисагтелек діють осередки Товариства угорської культури Закарпаття та осередки Демократичної спілки угорців, до складу яких входять місцеві мешканці.

		угорці	роми	українці
с. Велика Добронь	5880	5048	789	43
с. Мала Добронь	1770	1536	219	15
с. Тисагтелек	871	481	377	13
с. Демечі	443	3	147	293
с. Чомонин	2607	2214	388	5
Великодобронська ТГ	11571	9282	1920	369

Чисельність населення Великодобронської ТГ у 2020 - 2021 рр., осіб

Показники	2020	2021
	11465	11474
Населення у віці:	11465	11471
молодшому за працездатний	3022	3022
Працездатному	6843	6843
старшому за працездатний	1600	1606
Діти дошкільного віку	832	832
Діти шкільного віку	2190	2190

Чисельність населення в громаді зменшується за рахунок міграційних процесів, низького рівня народжуваності, незадовільного економічного стану.

На території Великодобронської сільської ради проживає:

- багатодітні сім'ї - 218
- інвалідів загального захворювання -350
- учасники АТО - 10
- учасників бойових дій -5
- пенсіонери -1600
- діти з інвалідністю -23
- одинокі матері - 236
- діти - сироти - 18
- малозабезпечені сім'ї- 236
- учасники ліквідації аварії на ЧАЕС -11

Чисельність населення в громаді зменшується за рахунок міграційних процесів, низького рівня народжуваності.

На території громади, як і в цілому в області на сьогодні гостро стоїть проблема раціонального використання робочої сили, її правильний розподіл між галузями господарства, ліквідація безробіття, тощо. На сьогодні дуже актуальною є необхідність постійного підвищення якості робочої сили. Високий освітній рівень та загальна культура, глибока професійна підготовка, творче ставлення до праці стає обов'язковою умовою високопродуктивної праці. Зростає кількість працюючих з вищою освітою, причому найвищий освітній рівень мають штатні працівники державного управління та фінансової діяльності. В той же час найнижчий освітній рівень мають штатні працівники сільського господарства.

- **Економічна база**

Великодоброська ТГ формується за рахунок підприємств/установ, що представляють різні види економічної діяльності: від туристично-відпочинкової до сільського господарства. Як наслідок, зайнятість місцевого населення, в значній мірі, пов'язана саме із місцевою економікою.

Найбільші платники податків у громаді, тис. грн. (2021 р.)

№	Назва	Сплачено ПДФО	Акциз	Плата за землю	Податок на нерухомість
1	В Добронське ССТ	47265,00		1175,00	
2	Сільська рада	3732184,00			
3	Будикок Милосердя Добрий Самаритянин	370000,00			
4	ЗУІ ім. Ф Ракоці	900300,00		14300,00	
5	Ліцей с.В.Добронь	611825,00			
6	КНП «ЗТЦЕМД» ЗОР	104000,00			
7	Мартон Тінде	37000,00			
8	ТОВ СТІНГ	26500,00			
9	ТОВ «Маріел»	371000,00		3500,00	
10	Будинок Милосердя «»Рехоботх»	74000,00			
11	Раті Акош Йосипович	28900,00			
12	КНП ЦПМСД Великолучківської ТГ	76475,00			
13	ТОВ «Агросвобода»	462500,00		24000,00	
14	КНП «УРЦ ПМСД» Ужгородської рай.р.	189000,00			
15	ТОВ ТП Агро	42000,00			
16	Закарпатпрофбуд	13200,00			
17	Закарпаттяенергозбут	532400,00			
18	ТОВ ТЕ ГРУП	18000,00			
19	ПП Сабов	240800,00			
20	Рем Інтертранс	87200,00			
21	ТОВ Белівер	146000,00			
22	Фінансовий відділ	62700,00			
23	Реф ДНЗ «Егігеро»	47000,00			
24	Центр надання соціальних послуг	159000,00			
25	ТОВ Алекс	82500,00			
26	Ужгородський лісгосп	114340,00		5500,00	
27	ПАТ «Укрнафта»		16757,00		
28	Шаркезі Й.Ф.	23000,00	6000,00		
29	Томаші Денді		2500,00		
30	ФОП «Копян»		11267,00		
31	ТОВ «Белівер»	146600,00	136000,00		
32	Шомоді К.Т.	10400,00	2800,00		
33	ТОВ ЕВД			162000,00	
34	Екотехнік М.Добронь			30600,00	
35	НЕК «Укренерго»			27000,00	
36	ТОВ Сомбайл Груп			40000,00	7700,00
37	ТОВ КРП 2000				8300,00
38	ТОВ «Чардаш І»				6800,00
39	Балог Габрієлла Йосипівна	40500,00			
40	Кочан Ярослав		11200,00		
41	ТОВ Свобода Агро	30400,00			

Значна частина зайнятого населення працює в сільському господарстві, сфері торгівлі та будівництві.

• ОСВІТА

1. Загальна середня освіта

Однією зі складових безперервної освіти є загальна середня освіта, яка забезпечує цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями, поєднує навчання і виховання, сприяє формуванню цілісної особистості.

На території Великодобронської ТГ функціонують 6 закладів загальної середньої освіти, з них:

- 5 комунальної форми власності (73 класи, 1497 учнів), у тому числі:

- Великодобронський ліцей;

- Малодобронський ліцей;

- Чомонинська гімназія;

- Тисаагтелекська гімназія;

- Демечівська початкова школа (шкільний підрозділ).

- 1 приватної форми власності (9 класів, 197 учнів) -

- Ліцей з біолого-хімічним та фізико-математичним профілем навчання с.Велика Добронь.

Середня наповнюваність класів у ЗЗСО комунальної форми власності становить 21 учень, приватної-22 учні.

Більшість закладів освіти облаштовані їдальнями, спортивними та актовими залами, бібліотеками.

2. Дошкільна освіта

Важливу роль у системі безперервної освіти відіграє дошкільна освіта.

Питання, пов'язані з функціонуванням закладів дошкільної освіти, урегульовано відповідно до Закону України „Про дошкільну освіту” та Положення про заклад дошкільної освіти.

У Великодобронській ТГ сформована мережа закладів дошкільної освіти, яка в цілому задовольняє конституційне право на отримання дітьми дошкільної освіти.

Дошкільну освіту на території громади забезпечують такі заклади:

- 4 комунальної форми власності (19 груп, 328 дітей), у тому числі:

- Великодобронський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок);

- Малодобронський дошкільний навчальний заклад (дитячий садок);

- Чомонинський дошкільний навчальний заклад;

- Демечівська початкова школа (дошкільний підрозділ).

- 1 приватної форми власності (1 група, 12 дитини) –

- Тисаагтелекський реформатський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) „Егігеро”.

Відсоток охоплення дітей віком від 3-х до 6-ти років дошкільною освітою становить 81,7 %. Діти п'ятирічного віку на 100% забезпечені підготовкою до школи завдяки різноманітним формам дошкільної освіти.

Завантаженість закладів дошкільної освіти становить 110 дітей на 100 місць. Черга до закладів дошкільної освіти - відсутня.

3. Основні завдання освітньої галузі на 2021-2022 роки:

1. Формування оптимальної мережі закладів дошкільної, загальної середньої освіти з метою надання якісних та доступних освітніх послуг з урахуванням ефективного використання наявних ресурсів (демографічних, кадрових, матеріально-технічних, фінансових тощо).

2. Продовження впровадження Державних стандартів освіти, Концепції нової української школи.

3. Створення умов для забезпечення швидкого та безпечного підвезення учнів та вчителів до інших закладів освіти. Придбання шкільних автобусів.

4. Створення сучасного безпечного освітнього середовища, забезпечення сучасними меблями, зміцнення та оновлення матеріального та технічного оснащення харчоблоків закладів освіти.

5. Впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) у закладах освіти.

6. Організація харчування дітей відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 305 «Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку».

7. Проведення капітальних та поточних ремонтів закладів освіти

8. Продовження впровадження заходів з енергоефективності та енергозбереження.

9. Оснащення закладів дошкільної та загальної середньої освіти сучасними ігровими майданчиками та спортивними спорудами.

10. Здійснення заходів протипожежної безпеки у закладах дошкільної та загальної середньої освіти (встановлення пожежної сигналізації, блискавкозахисту, обробка дерев'яних конструкцій, тощо).

11. Забезпечення закладів освіти сучасними навчальними комп'ютерними комплексами та системними і прикладними програмними продуктами.

12. Проведення інформаційно-просвітницьких заходів з метою популяризації серед дітей та молоді здорового способу життя, занять фізичною культурою і спортом, досягнень видатних українських спортсменів, утвердження патріотизму, профілактика негативних явищ в молодіжному середовищі (участь дітей та молоді в тренінгових заняттях, бесідах, лекціях).

13. Профілактика бездоглядності, безпритульності, усіх видів насильства в сім'ях, формування навичок відповідального батьківства, своєчасне виявлення проблем в сімей що потребують сторонньої допомоги.

14. Залучення учнів до фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходах, в тому числі й дітей з особливими потребами.

15. Удосконалення діяльності органів опіки та піклування в напрямку раннього виявлення сімей з дітьми, які перебувають в складних життєвих обставинах, надання їм необхідної допомоги.

КУЛЬТУРА

Робота закладів культури спрямована на:

збереження і розвиток української національної культури, культури національних меншин;

активізацію діяльності закладів культури, шляхом збереження існуючої мережі і посилення їх ролі в процесі національно-культурного відродження;

удосконалення матеріально-технічної бази.

Культурно-освітню роботу на території громади здійснюють такі заклади:

Великодобронська мистецька школа;

Великодобронський будинок культур;

Малодобронський будинок культури;

Демечівський будинок культури;

Чомонинський будинок культури;

Великодобронська центральна публічна бібліотека з філіями у с.с. Мала Добронь, Демечі, Чомонин;

Музей с. Велика Добронь.

У закладах культури проводяться свята, фестивалі, конкурси, інші культурно-мистецькі заходи, пов'язані з відзначенням календарних та пам'ятних дат в Україні.

Основні завдання в галузі культури на 2021-2022 роки:

1. Організація культурного дозвілля громадян;

2. Організація діяльності творчих колективів;

3. Розвиток аматорського мистецтва, підтримка та збереження осередків народних художніх промислів;

4. Підвищення культурного та духовного рівня населення, укріплення національної ідентичності громадян, зміцнення індексу людського розвитку.

5. Створення умов для формування якісного висококваліфікованого кадрового забезпечення системи надання культурних послуг.

• **Земельні ресурси і територія громади**

Структура земель с. Велика Добронь, с. Мала Добронь, с. Демечі, с. Тисаагтелек, с. Чомонин	Категорія земель	Площа, га
	1. Землі сільськогосподарського використання	7855,3023
	2. Землі житлової забудови в.т.ч. землі громадської забудови	691,2333
	3.Землі комерційного використання	8,2938
	4. Землі промисловості	12,7917
	5.Землі підприємства та організації транспорту, зв'язку	64,2387
	6.Землі оборони	-
	7.Ліси та інші лісовкриті площі	1425,6400
	8. Установи природоохоронного призначення	2552,7700
	9. Землі з водним покривом	278,5347
	10. Відкриті заболочені землі	148,9000
	Загальна площа	10167,6000

Детальні плани на території Великодобронської сільської ради

№ з/п	Рік затвердження	Назва	Адреса	Рішення про затвердження	Виконавець
1	2	3	4	5	6
1	2013	ДПТ з розташування сонячної електростанції	с.В. Добронь	Рішення В.Доброньської сільської ради 21 сесія 6 скликання від 06.03.2013	ТОВ Проектно-будівельна компанія «Закарпатреконструкція»
2	2013	ДПТ з розташування сонячної електростанції	с.В. Добронь	Рішення В.Доброньської сільської ради 21 сесія 6 скликання від 06.03.2013	ТОВ Проектно-будівельна компанія «Закарпатреконструкція»
3	2013	ДПТ Аптечний пункт та стоматологічний кабінет	с.В.Добронь	Рішення В.Доброньської сільської ради 26 сесія 6 скликання від 16.08.2013	ПП Фекете С.

4	2013	ДПТ розташування сонячної електростанції	с.М. Добронь	Рішення М.Доброньської сільської ради 23 сесія 6 скликання від 27.11.2014	ТОВ ПБ компанія «Закарпатреконструкція»
5	2014 (28)	ДПТ виробничої бази ПП Сані Ф О.О. вул.Таньа №7	с.В.Добронь, вул.Таньа №7	Позачергова сесія 6 скл. 7 скл. В.Доброньської с/р 17.12.2014	ПП Фекете С.
6	2015 (32)	ДПТ "Центральної частини території с. Велика Добронь, по вул. Малодобронській та і межах прилеглих вулиць Шкільна та Алвег"	с. В.Добронь, вул. Малодобронська	Рішення Великодобронської сільради І сесія 7 скликання від 20.11.2015 № 19	ПП Зазулич С.І.
7	2016 - 48	Детальний план частини території с. В.Добронь по вул. Роттаг та в межах прилеглих вулиць Чорногорська та Ердехіватал	с. В.Добронь вул. Роттаг	ІУ сесія Великодобронської сільради сьомого скликання від 12.05.2016 № 55	ГАП Антонишин К.І.
8	2016 -49	Детальний план частини території по вул. Алвег в с. В.Добронь	с. В.Добронь вул. Алвег	ІУ сесія Великодобронської сільради сьомого скликання від 12.05.2016 № 59	ГАП Антонишин К.І.
9	2017 -19	ДПТ"Реконструкція ІЖБ та господарських будівель під гуртожиток ліцею"	с. В.Добронь, вул. Аді Ендре	Рішення 16 сесії Великодобронської с/р 7 скликання від 24.05.2017 №365	Антонишин К.І.
10	2017 -37	ДПТ для будівництва с/г будівель (навіс для зберігання с/г продуктів та техніки для релігійної громади реформаторської церкви	с.В.Добронь , вул. Миру, 17	Рішення 16 сесії Великодобронської с/р 7 скликання від 24.05.2017 № 364	

11	2017-52	Детальний план території земельної ділянки гр. Сані Ж.О. для будівництва та обслуговування ІЖБ	с. В. Добронь, вул. Ердехіватал, 45		ГАП Фекете С.С.
12	2017-54	ДПТ малого селянського господарства гр. Турда Й.Й.	В.Добронь, вул. Таньа №№ 12, 13	Рішення 15 сесії Великодобронської с/р 7 скликання від 12.04.2017 № 342	ГАП Фекете С.С.
13	2017-56	ДПТ для реконструкції (з добудовою) нежитлової будівлі для розміщення торговельних, офісних та житлових приміщень	с. В.Добронь, вул. Чонгорська, 19	Рішення 14 сесії Великодобронської с/р 7 скликання (2-е засідання) від 17.03.2017 № 321	ГАП Фекете С.С.
14	2017-1	ДПТ для розміщення будівель і споруд для ведення особистого селянського господарства	с. М.Добронь, вул. Ремец, 21	Рішення 11 сесія 7 скликання Малодобронська с/р від 10.03.2017 № 89	ФОП Довбака О.О.
15	2017-84	ДПТ для розміщення будівель і споруд для ведення особистого селянського господарства	с. Мала Добронь, вул. Ремец, 23	Рішення 16 сесії Малодобронської с/р 7 скл. від 22.12.2017р. № 155	ГАП Бобрик М.Є.
16	2018-36	ДПТ по вул. Таньа в межах прилеглої вул. Миру	В.Добронь, вул. Таньа №№ 14,15	Рішення 31 сесії Великодобронської с/р 7 скликання від 20.11.2018 № 496	ГАП Пригара І.Й.
17	2018-41	ДПТ "Розміщення сонячної електростанції ТОВ "Екотехнік Велика Добронь"	с. В.Добронь, в межах села	Рішення № 437 , 27 сесія 7 скликання Великодобронська с/р від 1 червня 2018р	ГАП Зазулич С.І.

18	2018-43	ДПТ для розміщення стадіону та дитячого навчального закладу в межах вул. Шкільна, Фізкультурна, Футбольна	с. В.Добронь вул. Шкільна, Фізкультурна, Футбольна		ТОВ "Смарттаун"
19	2019-5	ДПТ для розміщення автозаправної станції станції з комплексом обслуговування	с. В.Добронь, вул. Роттаг, 28, 30	Рішення 13 сесії Великодобронської с/р 7 скл. Від 26.02.2019	ДП "Закарпатдіпромісто"
20	2019-30	Зміни до ДП частини Т прилеглих вулиць Шкільна та Алвег в с. В. Добронь	с. В. Добронь, вулиці Шкільна та Алвег	Рішення 36 сесії Великодобронської с/р 7 скл. від 18.07.2019	ГАП Зазулич С.І.
21	2019-52	ДПТ для розміщення молитовного дому релігійної громади реформатської церкви	с. В.Добронь, вул.Нірідьсег, 42	Рішення 38 сесії Великодобронської с/р 7 скл. Від 03.10.2019 р. № 572	ТОВ "Смарттаун"
22	2019-45	ДПТ Розміщення автомийки, автосервісу та кавярні в с.В.Добронь	с.В. Добронь,	Рішення 40 сесії 7 скликання №606 від 10.12.2019	ГАП Зазулич С.І.
23	2019-52	ДПТ для розміщення молитовного дому релігійної громади реформатської церкви	с. В.Добронь, вул.Нірідьсег, 42	Рішення 38 сесії Великодобронської с/р 7 скл. Від 03.10.2019 р. № 572	ТОВ "Смарттаун"
24	2019-59	ДПТ для розміщення стадіону та дитячого навчального закладу в межах вулиць Шкільна, Фізкультурна, Футбольна с.В.Добронь	с.В.Добронь		ТОВ "Смарттаун"

25	2020 - 46	ДПТ для ОСГ в межах вул. Таньа та Миру на тер. Великодобронс ької с/р	вул. Таньа та Миру на тер. Великодобр нської с/р		ГАП Вошко Т.В.
26	2020 -47	ДПТ для будівництва індивідуальног о житлових будинків по вул. Травневій в с. Демечі	вул. Травнева в с. Демечі		Вошко Т.В.
27	2020 -12	Внесення змін до детального плану частини території с. В.Добронь по вул. Роттаг та в межах прилеглих вулиць Чорногорська та Ердехіватал	с. В.Добронь, вул. Роттаг	Рішення 42 сесії Великодобронської с/р VII скл. від 05.03.2020 р. № 638	Антонишин К.І.
28	2020 -41	ДПТ для будівництва індивідуальног о житлового будинку по вул. Меліораторів в межах вул. Весни в с. Велика Добронь	вул. Меліораторі в в межах вул. Весни в с. Велика Добронь		Вошко Т.В.
29	2020 -46	ДПТ для ОСГ в межах вул. Таньа та Миру на тер. Великодобронс ької с/р	вул. Таньа та Миру на тер. Великодобр нської с/р		ГАП Вошко Т.В.
30	2020 -47	ДПТ для будівництва індивідуальног о житлових будинків по вул. Травневій в с. Демечі	вул. Травнева в с. Демечі	Рішення 31 сесії Малодобронської с/р IV скл. від 30.09.2020 р. № 339	Вошко Т.В.
31	2020 -	ДПТ земельної ділянки для торгівельної діяльності в межах вулиць Малодобронськ а та Табла на території с,	вул. Малодоброн ська та Табла с. В.Добронь		Вошко Т.В.

		Велика Добронь			
32	2020	ДПТ для забудови земельної ділянки для будівництва та обслуговуванн я житлового будинку по вул. Легоцького Теодора 1 в межах прилеглої вулиці Кошута в с. Велика Добронь	вул. Легоцького Теодора 1 с. В. Добронь	3 сесія 8 скл.	Вошко Т.В.
33	2020 -79	ДПТ земельних ділянок для будівництва та обслуговуванн я інших будівель громадської забудови на земельних ділянках з кадастровими номерами: 2124880901:01: 003:0016, 2124880901:01: 003:0017, які знаходяться на території Великодобронс ької сільської ради, в межах прилеглих вулиць Малодоброньсь ка та Малом, Ужгородського району, Закарпатської області.	на території Великодоброн ської сільської ради, Ужгородськ ий район		Віровбал В. Й.
34	2021	ДПТ території земельної ділянки для реконструкції індивідуальног о житлового будинку з	с. М. Добронь, вул. Петєфі, буд. 1		С.Фекете

		прибудовою приміщень комерційного призначення в с. Мала Добронь, вул. Петефі, буд. 1			
35	2021	ДПТ Розміщення індивідуального житлового будинку, господарських будівель і споруд в межах вулиці Роттаг с. В.Добронь	с. В. Добронь, вул.Роттаг		С.Зазулич

• Результати SWOT – аналізу

SWOT – аналіз

Сильні сторони (S – strengths) - аналіз внутрішніх можливостей, які є притаманні громаді та належного від їх використання сприятимуть розвитку (потрібно тримати їх в якості сильних, на основі яких відбуватиметься подальший розвиток)

Слабкі сторони (W – weaknesses) - аналіз внутрішніх чинників, які є слабкою ланкою громади, якщо їх не усунути, вони будуть перешкоджати її розвитку (потрібно мінімізувати їх вплив);

Можливості (O – opportunities) - аналіз зовнішніх факторів, які безпосередньо не залежать від поведінки спільноти громади, але які можна розглядати як можливість та після вжиття відповідних заходів, можуть використовуватися в якості факторів, що сприяють розвитку суспільства;

Загрози (T – threats) - це тенденції або події в зовнішньому середовищі, які під час відсутності відповідної реакції організації спричиняють значне погіршення стану організації на шляху до виконання своїх планів.

SWOT - аналіз ОТГ проведено на основі матеріалів дослідження соціально- економічного стану населених пунктів, що входять до складу Великодобронської ТГ. На основі SWOT - аналізу здійснюється ідентифікація проблем та вибір пріоритетних напрямків розвитку громади. SWOT - аналіз був розроблений на основі аналізу статистичних даних, проведення круглих столів із залученням старост громади, депутатського корпусу, організацій та на основі думки населення.

Фактори SWOT Великодобонської громади

➤ SWOT-аналіз Великодобронської громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
☐ Вдале географічне розташування: близькість до кордону з Угорщиною, розташування громади на межах 3-х районів	☐ Наявність сміттєзвалищ на території ОТГ ☐ Нерозвинута мережа об'єктів (садиб) зеленого та сільського туризму

- ☐ Розташування громади на автомобільному шляху міжнародного значення М24
- ☐ Наявність значної кількості сільськогосподарських територій придатних для високопродуктивного садівництва, плодощовківництва
- ☐ Наявність значної кількості фермерських господарств, підприємств та підприємців, які працюють у сфері аграрії
- ☐ Приватна забудова в затишній для проживання місцевості
- ☐ Наявність культурних заходів, днів села
- ☐ Дві АЗС на території громади
- ☐ Можливість ефективного та раціонального використання спільних можливостей з обласними та районними та м. Ужгород структурами
- ☐ Відкритість та прозорість влади перед громадським сектором та ЗМІ
- ☐ Наявність на території громади значної площі лісів, що можуть використовуватися з рекреаційною метою
- ☐ Наявність ландшафтного парку на території с.Тисаагтелек, с.Велика Добронь,с.Мала Добронь.
- ☐ Наявність на території ОТГ ринку в с.Велика Добронь, багатьох магазинів та 2 готелів-ресторанів.
- ☐ Висока якість доріг в населених пунктах ОТГ
- ☐ Розвинена структура соціального захисту: наявність будинку милосердя, дому пристарілих і центру соціального захисту населення.
- ☐ Розвинута система освіти: можливість здобуття дошкільної, загальної середньої та професійно-технічної освіти, наявність мистецької школи

- ☐ Відсутність дієвих механізмів заохочення розвитку підприємництва та допомоги фермерству;
- ☐ Недостатній розвиток інфраструктури в селах (за виключенням центру громади)
- ☐ Багато офіційно не введених в експлуатацію будинків
- ☐ Не проведена інвентризація земель
- ☐ Відсутність актуальних генеральних планів
- ☐ Малий досвід у транскордонній співпраці
- ☐ Зменшення кількості населення

Можливості	Загрози
☐ Покращення економічної ситуації завдяки євроінтеграційним процесам і вигідному геоекономічному розташування Закарпаття, зокрема Великодобронської ОТГ. ☐ Продовження євро інтеграційних процесів сприятиме зростанню зацікавленості інвесторів до України ☐ Діяльність в Україні проектів міжнародної технічної допомоги, які підтримуватимуть об'єднані громади ☐ Підтримка з боку міст-побратимів для реалізації спільних проектів ☐ Державна бюджетна підтримка об'єднаних громад	☐ Продовження або замороження військового конфлікту на сході України ☐ Високий рівень міграції населення закордон ☐ Відсутність великих копманій ☐ Високе податкове навантаження на бізнес ☐ Високий рівень корупції на національному рівні ☐ Обмеження місцевого самоврядування регіональною політикою (обласна рада, Закарпатська ОДА). ☐ Нестабільність національної валюти (ризик інфляції, девальвації) ☐ Нарощування спротиву реформі

☐ Зростання попиту на продовольство на світовому ринку стимулюватиме розвиток АПК ☐ Зростання популярності сільського, зеленого, туризму серед населення України та Європи ☐ Розташування ТГ біля кордону з Угорщиною	адміністративно територіального устрою на національному, регіональному та місцевому рівнях. ☐ Згортання реформ.
--	---

➤ Цілі та пріоритети розвитку ОТГ на 2022-2023 роки.

• СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ

Базуючись на результатах соціально-економічного аналізу, SWOT/TOWS-аналізу та висновках, обрані три головні сфери зосередження зусиль на розвиток Великодобронської ОТГ

1. **Розвиток економічного потенціалу**, оскільки процеси трансформації економіки нашої держави та наявний у громаді потенціал надають широкі можливості для розвитку цієї сфери. Особливо актуальним є розвиток туристичної і рекреаційно-оздоровчої сфери, оскільки наявний у громади рекреаційно-туристичний потенціал та підприємницька ініціатива надають широкі можливості для розвитку цієї сфери.

2. **Вирівнювання територіальних диспропорцій розвитку населених пунктів**, оскільки окремі населені (Демечі, Тисаагтелек) явно відстають в розвитку інфраструктури, освітніх та медичних закладів. Сучасна інфраструктура є важливою передумовою для залучення інвестицій, а якісна медицина та освіта відіграє важливу роль у розвитку людського потенціалу, а високопродуктивний людський потенціал – найважливіший актив громади.

3. **Ефективне управління громадою**, оскільки Великодобронська ТГ не достатньо активно використовує потенціал для налагодження міжнародних зв'язків, що може надати потужний імпульс для розвитку, реалізації спільних проєктів із закордонними партнерами, обмін досвідом. Важливим є також впровадження прогресивних технологій в управління ТГ та підвищення рівня безпеки в громаді.

Для досягнення стратегічного бачення, за кожною стратегічною ціллю були визначені операційні цілі. Розроблення і досягнення цілей формує основу для управління громадою. Стратегічні цілі повинні давати відповіді на запитання, що необхідно зробити, щоб досягти бачення розвитку громади:

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ

Великодобронська об'єднана громада – самобутня, перспективна, екологічно чиста, інвестиційно приваблива громада з розвинутою інфраструктурою, яка межує з обласним центром Закарпаття. Громада економічно активних людей, фермерів і підприємців, де легко відкрити та вести свій бізнес. Туристично-приваблива з розвинутим сільським господарством та торгівлею громада з якісними та доступними комунальними, медичними, освітніми та адміністративними послугами. Громада щирих і привітних людей в якій забезпечуються права національних меншин, затишна і комфортна територія для проживання, бізнесу та відпочинку.

Операційні цілі деталізовані в завданнях. Завдання дають відповіді на питання, яким шляхом, яким чином громада намагатиметься досягнути цілей свого розвитку.

Таблиця 1. Стратегічні, операційні цілі та завдання

Стратегічні цілі	Операційні цілі	Завдання
1. Розвиток економічного потенціалу	1.1. Створити сприятливі передумови для розвитку бізнесу та залучення інвестицій	1.1.1. Створити нові інституції місцевого економічного і територіального розвитку, підтримки підприємництва і фермерства та залучення інвестицій.

		1.1.2. Створити механізми підтримки малого бізнесу та фермерства
		1.1.3. Розробити схему планування території громади та генеральні плани сіл
		1.1.4. Підвищити інвестиційну привабливість
		1.1.5. Підвищити якість надання адміністративних послуг на території об'єднаної територіальної громади (створення ЦНАПу)
		1.1.6. Сприяти розвитку традиційних ремесел/промислів та інновацій
	1.2. Підтримати економічну активність населення	1.2.1. Організувати навчально-консультативну підтримку індивідуальних с/г виробників
		1.2.2. Підтримати розвиток с/г кооперації
		1.2.3 Підтримати збут та переробку продукції малих с/г виробників
	1.3. Розвинути туристичну і рекреаційно-оздоровчу сфери	1.3.1 Популяризувати діяльність туристичних об'єктів, брендинг громади та інформаційна підтримка туристичного потенціалу.
		1.3.2. Створити нові туристичні продукти та фестивалі
		1.3.3. Підтримати розвиток зеленого туризму
		1.3.4. Розвинути та покращити туристичну інфраструктуру
	1.4. Підвищити енергетичну ефективність, популяризувати енергозбереження	1.4.1. Впровадити енергозберігаючі технології та альтернативні джерела енергії
		1.4.2. Популяризувати енергоефективність та енергозбереження
2. Вирівнювання територіальних диспропорцій розвитку населених пунктів	2.1. Розвинути інфраструктуру	2.1.1. Покращити інфраструктуру водозабезпечення та водовідведення
		2.1.2. Покращити транспортну доступність для розблокування економічного або соціального розвитку сіл

		2.1.3. Покращити управління твердими побутовими відходами
		2.1.4. Очистити русла каналів та річок
2.2. Підвищити рівень життя		2.2.1. Підвищити якість послуг мережі освітніх закладів
		2.2.2. Підвищити якість послуг закладів охорони здоров'я
		2.2.3. Розширити можливості для забезпечення культурних потреб та здорового способу життя
		2.2.4. Підвищити активність та самоорганізацію населення
		2.2.5. Підвищити якість надання комунальних послуг
3. Ефективне управління громадою	3.1. Розвинути партнерські зв'язки, покращити міжнародну співпрацю	3.1.1. Підвищити ефективність міжнародної співпраці
		3.1.2. Активізувати співробітництво з суміжними громадами
	3.2. Впровадити прогресивні технології управління місцевим розвитком.	3.2.1. Постійно підвищувати кваліфікацію менеджменту громади
		3.2.2. Організовувати освітні заходи для покращення ефективного управління місцевим розвитком
	3.3. Підвищити рівень безпеки	3.3.1. Встановити камери спостереження

- **Стратегічна ціль 1. Розвиток економічного потенціалу**

Великодобронська ТГ знаходиться в центрі трьох районів: Ужгородський, Берегівський та Мукачівський на відстані 22 км від державного кордону з Угорщиною. Сприятливе розташування Великодобронської територіальної громади забезпечує умови для залучення інвестицій, створення індустріального парку на своїй території... У середньостроковій перспективі економічний профіль Великодобронської ТГ будуть формувати рекреаційна сфера, туризм, екологічне сільськогосподарське виробництво та переробка с/г продукції.

Аналіз виявляє потенційну економічну нішу у сфері туризму: його базою є значна кількість туристичних об'єктів на території громади (пізнавальний туризм, подієвий туризм), екологічно чиста та водночас унікальна за мальовничістю територія, яка близько до кордонів з Угорщиною. Більшій ваги в економіці громади повинен набути малий і середній бізнес, як обслуговуючий кластер курортної мережі, тому завданням громади є розвиток інфраструктури підтримки бізнесу.

Для втілення таких амбітних завдань необхідне їх інституційне забезпечення через Агенцію економічного розвитку.

Ці та інші можливості були розглянуті членами Робочої групи зі стратегічного планування та знайшли відображення у 4 операційних цілях та 15 завданнях, через які планується досягнути покладені цілі.

Досягнення стратегічної цілі пропонується через наступну структуру операційних цілей та завдань.

- **Операційна ціль 1.1. Створити сприятливі передумови для розвитку бізнесу та залучення інвестицій**

Завдання 1.1.1. Створити нові інституції місцевого економічного і територіального розвитку, підтримки підприємництва і фермерства та залучення інвестицій.

Економічний розвиток громади, попри рішучість і бажання місцевої влади сприяти йому, потребує інституційної підтримки. Спеціалізовані організації з професійними та мотивованими спеціалістами можуть суттєво активізувати процеси економічного розвитку на території громади.

Їх ключовими функціями зазвичай є:

- формування інвестиційних пропозицій громади;
- просування інвестиційних пропозицій на інвестиційні ринки;
- пошук, залучення та супровід інвестора;
- промоція та маркетинг інвестиційного потенціалу громади;
- підтримка малого і середнього бізнесу;
- координація заходів з реалізації Стратегії розвитку громади;
- моніторинг та оцінка впровадження Стратегії тощо;

В межах цього завдання передбачається створення Агенції розвитку Великодобронської ТГ.

Завдання 1.1.2. Створити механізми підтримки малого бізнесу та фермерства.

З метою формування передумов інноваційного розвитку малого бізнесу на території Великодобронської ТГ, активізації участі молоді у громадському житті шляхом виявлення і підтримки найбільш талановитих, соціально відповідальних та вмотивованих до інноваційної діяльності і підприємництва, а також сприяння реалізації їхніх бізнес-ідей планується запровадити щорічний конкурс «Бізнес ідей». Крім того, важливою ініціативою є створення фонду підтримки підприємництва, що послужить важливим стимулом для розвитку малого бізнесу та фермерства на території ТГ.

Завдання 1.1.3. Розробити схему планування території громади та генеральні плани сіл

Без актуальної містобудівної документації важко уявити розвиток громади та розвиток бізнесу в ній, зокрема. Станом на 2021-2025 рік – плануються розробити новий комплексний генеральний план просторового розвитку населених пунктів. Це, в свою чергу, суттєво полегшує можливості для залучення інвестицій, призводить до впорядкування житлового будівництва на територіях, які були призначені для інших потреб, самовільному будівництву, будівництва з порушенням будівельних, санітарних, протипожежних та інших норм. З метою забезпечення раціонального просторового управління в громаді, обґрунтування майбутніх потреб та визначення переважних напрямків використання території з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, а також впорядкування земельних відносин в ТГ буде розроблено нові генеральні плани населених пунктів ТГ, просторова, планувальна та землевпорядна документації.

Завдання 1.1.4. Підвищити інвестиційну привабливість

Великодобронська громада має ряд об'єктів, які можуть бути запропоновані інвесторам – вільні від забудови земельні ділянки, а також приміщення різного призначення. Для того, щоб інформація про ці об'єкти стала доступною для потенційних інвесторів (вітчизняних та іноземних), необхідно, провести інвентаризацію та паспортизацію таких об'єктів. Розмістити базу даних об'єктів на сайті громади різними мовами (українською, англійською та угорською)

Маркетинг і промоція інвестиційних можливостей та продуктів громади є надзвичайно важливим елементом залучення інвестицій, вона передбачає:

- підготовку принаймні багатомовних (українська, англійська та угорська) маркетингових матеріалів для інвесторів: папка, маркетингова брошура з загальним описом громади та детальні інформаційні листки з описом інвестиційних ділянок;
- розробку презентацій інвестиційних можливостей громади, підготовлених в програмі MS Power Point;
- включення в базу даних інвестиційних об'єктів InvestUkraine (Українського центру сприяння іноземному інвестуванню);
- розробку веб-сторінок (веб-сайту) англійською, угорською (при можливості також іншими іноземними) та українською мовами для промоції громади як вигідного місця «для ведення бізнесу» та інвестування.

Завдання 1.1.5. Підвищити якість надання адміністративних послуг на території об'єднаної територіальної громади

Важливим елементом підвищення економічної спроможності громади є підвищення якості надання адміністративних послуг. Вирішення даного питання планується шляхом створення ЦНАПу, що підвищить прозорість надаваних послуг та сприятиме покращенню іміджу ТГ та привабленню нових інвестицій.

Завдання 1.1.6. Сприяння розвитку традиційних ремесел/промислів та інновацій

Передбачається започаткування виробництва сувенірної продукції для задоволення попиту туристів та водночас сприятиме відкриттю нових бізнесів та створенню нових робочих місць. Головними цілями в рамках завдання є:

- популяризація самобутності Великодобронської громади як туристично-привабливої території;
- збереження та розвиток традиційних ремесел;
- підвищення обізнаності молоді щодо місцевих традицій та народних промислів та ремесел;
- підвищення рівня зайнятості сільської молоді.

• **Операційна ціль 1.2. Підтримати економічну активність населення**

Завдання 1.2.1. Організувати навчально-консультативну підтримку індивідуальних с/г виробників

Успішне ведення власного господарства в умовах ринкової економіки, розширення умов для самозайнятості працездатних людей в селах, значною мірою залежить від наявних знань, умінь, навичок, досвіду населення. Знання та навички набуваються шляхом їх передачі від практиків через навчальні технології та їх закріплення на практиці.

Досягнення завдання передбачається шляхом проведення таких заходів як:

- вивчення кращого досвіду ефективних індивідуальних виробників сільгосппродукції сусідніх областей;
- відбір ініціативних індивідуальних товаровиробників, вмотивованих до підвищення своїх компетенцій;
- відбір професійних тренерів-консультантів з необхідними знаннями і практичним досвідом;
- складання відповідних навчально-консультаційних програм;
- проведення навчань та консультаційна підтримка.

Завдання 1.2.2. Підтримати розвиток с/г кооперації

Основними цілями завдання є:

- Інформування населення щодо головних принципів кооперації, форм та процесу створення кооперативу;
- Активізація виробництва та співпраці мешканців сільських територій шляхом розвитку сільськогосподарської кооперації;
- Стимулювання процесу створення нових робочих місць у селах.

Завдання 1.2.3. Підтримати збут та переробку продукції малих с/г виробників

Основними цілями проекту є:

- Налагодження сталих зовнішніх перспективних ринків збуту для с/г виробників Великодобронської ТГ;
- Збільшення прибутків місцевих виробників сільськогосподарської продукції;
- Збільшення кількості робочих місць та рівня зайнятості населення;
- Збільшення надходжень до сільського бюджету за рахунок надходжень податків від розвитку сільськогосподарських об'єктів виробництва.

Крім того, в рамках даного завдання планується облаштувати торговельний майданчик для реалізації продукції власного виробництва жителів Великодобронської ТГ.

• **Операційна ціль 1.3. Розвинути туристичну і рекреаційно-оздоровчу сфери**

Завдання 1.3.1 Популяризувати діяльність туристичних об'єктів, брендинг громади та інформаційна підтримка туристичного потенціалу.

Для залучення більшої кількості туристів на територію ТГ потрібно розпочати активну діяльність з рекламування туристичного потенціалу ТГ. Для цього варто об'єднати зусилля усіх суб'єктів, які працюють в ТГ, керівників місцевої влади та регіональної влади.

В рамках реалізації завдання передбачається:

- розробка концепції бренду ТГ як інструменту підвищення його конкурентоздатності
- підготовка пакету стратегічних ініціатив і проектів, спрямованих на просування бренду
- створення сучасного, привабливого візуального символу ТГ
- побудова програми просування і комунікацій бренду

Туристичний потенціал сам по собі не є фактором розвитку, якщо його ефективно не задіяти. Туристична галузь не може розвиватися без якісної популяризації туристичних можливостей громади. Тут форми та засоби можуть бути найрізноманітнішими. Головне при виборі інструментів туристичної промоції – вибрати оптимальне співвідношення між вартістю і якістю.

Враховуючи, що більшість потенційних туристів отримують інформацію для прийняття рішень про нові мандрівки через інтернет – необхідно створити веб-сайт (або веб-сторінки на сайті громади) та тематичні сторінки у соціальних мережах для просування туристичних можливостей громади. Основні причини, які роблять необхідним створення веб-сайту, такі:

- Сильна конкуренція за туристичні потоки в усьому світі вимагає створення певного уявлення про громаду, яке повинно відповідати потребам цільового сегменту туристів.
- Туристи мають певні інформаційні потреби, і спеціалізований веб-сайт (веб-сторінки) повинен бути спроектований таким чином, щоб надавати необхідну інформацію.

- **Підтримати розвиток зеленого туризму**

Сільський зелений туризм - це вид туризму, що передбачає відпочинок у сільській, курортній чи природоохоронній місцевостях з використанням належно облаштованих приватних садиб чи інших закладів розміщення. Потенціал зеленого туризму на території Великодобронської громади поки що не розкритий через незначну обізнаність потенційних туристів з природними багатствами Великодобронської ТГ. Проте, потенціал у розвитку зеленого туризму та близьке розташування до міста Ужгорода надає хороші перспективи для розвитку зеленого туризму в громаді.

Підтримка розвитку зеленого туризму повинна реалізовуватись через навчання власників садиб та популяризацію громади як туристично привабливої екологічно чистої території.

- **Операційна ціль 1.4. Підвищити енергетичну ефективність, популяризувати енергозбереження**

Завдання 1.4.1. Впровадити енергозберігаючі технології та альтернативні джерела енергії.

В рамках даного проекту передбачається:

- провести енергоаудит приміщень установ, організацій та комунальних підприємств Великодобронської сільської ради;
- провести навчання (семінари) по енергозбереженню з відповідальними працівниками та технічним персоналом бюджетних установ, організацій та комунальних підприємств, а також з населенням ;
- провести заходи з термомодернізації приміщень установ, організацій та комунальних підприємств Великодобронської сільської ради;
- впровадження проектів по виробництву енергетичних ресурсів з альтернативних джерел (будівництво сонячної електростанції та теплоелектростанції, що працює на біопаливі, встановлення геліосистем для генерації електроенергії та підігріву води на закладах освіти та медицини, адмінбудівлях);

Завдання 1.4.1. Популяризувати енергоефективність та енергозбереження

Важливим для підвищення енергоефективності проведення потужної інформаційної кампанії. З цією метою передбачається проведення ряду інформаційних заходів, проведення уроків в школах, залучення ГО, що працюють в цій сфері.

- **Стратегічна ціль 2. Вирівнювання територіальних диспропорцій розвитку населених пунктів**

Великодобронська ТГ є сільською громадою в якій спостерігається явне переважання у розвитку інфраструктури с. Велика Добронь над іншими селами.

В останні роки проявилася очевидна тенденція занепаду розвитку села. Найважливішою причиною такого становища є низька якість життя у сільській місцевості, яке, поряд із низьким рівнем доходів населення й обмеженими економічними можливостями, характеризується також низьким рівнем якості й доступності різноманітних послуг, важливих для повсякденного життя – освітніх, культурних, дозвільних, охорони здоров'я. Стратегія розвитку Великодобронської

громади, яка знаходиться на стадії розробки передбачає проведення ряду проектів, які можуть вплинути на підвищення якості життя в селах. Особливий акцент таких проектів повинен робитися на залучення молоді до суспільно-виробничих та підприємницьких процесів у сільській місцевості, оскільки молодше населення є критично важливим для збереження села.

Операційна ціль 2.1. Розвинути інфраструктуру

Завдання 2.1.1. Покращити інфраструктуру водозабезпечення та водовідведення

Проблема посухи гостро постала для мешканців багатьох населених пунктів громади кілька років тому. У криницях і водоймах катастрофічно зменшується рівень води. Крім того, дуже часто якість води в криницях є низькою. Виходом із ситуації є покращення інфраструктури водозабезпечення та водовідведення.

Завдання 2.1.2. Покращити транспортну доступність для розблокування економічного або соціального розвитку сіл

Більшість сільських доріг з твердим покриттям давно не ремонтвані, з глибокими вибоїнами, що ускладнює рух автомобільного транспорту. Більша частина об'єктів придорожньої та туристичної інфраструктури не відповідають вимогам міжнародних норм та стандартів.

Першочергово потребують ремонту ділянки доріг, які пов'язані з функціонуванням ключових соціально-економічних об'єктів громади:

- школи,
- амбулаторії загальної практики сімейної медицини,
- заклади культури тощо;

Крім того, передбачається запровадження маршрутів внутрішнього сполучення між населеними пунктами Великодобронської ТГ.

Завдання 2.1.3. Покращити управління твердими побутовими відходами

Відсутність комплексного підходу в галузі поводження та видалення побутових відходів у населених пунктах Великодобронської ТГ призвело до того, що робота над покращенням управління твердими побутовими відходами майже не ведеться..

Передбачається, що в рамках даного завдання буде досягнуто наступних результатів:

- Впроваджено систему роздільного збору твердих побутових відходів;
- Зменшується кількість твердих побутових відходів, що вивозяться на полігон для утилізації;
- У мешканців громади сформовано свідоме розуміння того, що відходи можна використовувати з користю.
- Зменшено екологічне навантаження на навколишнє середовище.

Завдання 2.1.4. Очистити русла каналів та річок

Протягом останніх років робота щодо очищення каналів та річок майже не проводилась. Це привело до того, що багато каналів почали втрачати свої функції, що в перспективі може привести до підтоплень територій, зменшенню родючості земель. З метою уникнення даних ризиків планується реалізувати комплекс заходів передбачених даним завданням.

Операційна ціль 2.2. Підвищити якість життя

Завдання 2.2.1. Підвищити якість послуг мережі освітніх закладів

В рамках завдання передбачено покращити матеріально-технічну базу потенційних опорних шкіл громади. Також важливим є добудова спортивного залу до корпусу Чомонинської гімназії та створення структури, яка координуватиме і реалізуватиме програми розвитку освітніх

закладів Великодобронської сільської ради, покращить забезпечення всіх закладів необхідними матеріалами, проводитиме навчання та перепідготовку педпрацівників, залучатиме освітян до вивчення передових методів викладання.

Завдання 2.2.2. Підвищити якість послуг закладів охорони здоров'я

Основні сучасні потреби системи охорони здоров'я – слабка матеріально-технічна база, застаріла інфраструктура, яка не дозволяє ефективно здійснювати діагностування хвороб на ранніх стадіях, а також проводити профілактику для недопущення захворювань. Основний акцент у рамках стратегічного завдання 2.2.2. – розвиток первинної медико-санітарної ланки та акцентування на профілактичній роботі фельдшерсько-акушерських пунктів та амбулаторій загальної практики сімейної медицини – для наближення якісної кваліфікованої медичної допомоги до кожної людини за місцем її проживання.

Завдання 2.2.3. Розширити можливості для забезпечення культурних потреб та здорового способу життя

Сфера забезпечення культурних потреб громади потребує більш активного регулювання. Передусім, належить провести інвентаризацію закладів культури (бібліотеки, клуби) для прийняття рішення щодо оптимізації мережі та покращення кадрового забезпечення. Ефективність роботи працівників сфери культури повинна визначатися на основі досягнення ними попередньо запланованих результатів. Той самий підхід повинен бути застосований для покращення матеріально-технічної бази закладів культури для досягнення запланованих результатів. Для розширення можливостей щодо забезпечення здорового способу життя варто створити спортивні комплекси.

• Стратегічна ціль 3. Ефективне управління громадою

На даний час надзвичайно важливим є підвищення ефективності роботи місцевих органів влади задля кращого забезпечення потреб громадян, економічного розвитку та сталого розвитку громад. Для Великодобронської ТГ надзвичайно важливим є інтенсифікація міжнародної співпраці, покращення співробітництва з сусідніми громадами, крім того, підготовка працівників сільської ради зараз є надзвичайно актуальним, оскільки, зміни, які відбуваються є надзвичайно швидкими та вимагають швидкої, компетентної реакції. В рамках даної стратегічної цілі передбачається надати комплексні пропозиції для того, щоб Великодобронська ТГ ефективно реагувала на дані виклики.

Операційна ціль 3.1. Розвинути партнерські зв'язки, покращити міжнародну співпрацю

Завдання 3.1.1. Підвищити ефективність міжнародної співпраці водовідведення

Передбачається інтенсифікація залучення міжнародної технічної допомоги до реалізації проектів з поліпшення умов проживання населення ТГ; сприяння створенню умов для повноцінного економічного та соціального розвитку ТГ. Крім того, важливим є налагодження співпраці у галузі культури, спорту та туризму між населеними пунктами ТГ та міжнародними організаціями та закордонними партнерами

Завдання 3.1.2. Активізувати співробітництво з суміжними громадами

На даний час міжмуніципальне співробітництво в Закарпатті не є популярним. ОМС не маючи достатньо ресурсів не мали мотивації для того, щоб з сусідніми громадами об'єднувати зусилля та шукати спільні шляхи вирішення проблем. Проте, зі створенням ТГ ОМС отримали додаткові повноваження та ресурси. У зв'язку з цим є важлива активізація співпраці з суміжними громадами та визначення перспективних проектів, які зможуть спільно реалізувати Великодобронська ТГ та суміжні громади. Особливо актуальним є реалізація спільних проектів з Батьківською ТГ.

Операційна ціль 3.2. Впровадити прогресивні технології управління місцевим розвитком.

Завдання 3.2.1. Постійно підвищувати кваліфікацію менеджменту громади

Дане завдання передбачає визначення актуальних тем професійної перепідготовки працівників сільської ради та направлення їх для проходження курсів, участі в семінарах, тренінгах, конференціях, форумах.

Завдання 3.2.2. Організовувати освітні заходи для покращення ефективного управління місцевого розвитку

Дане завдання передбачає створення системи координації та впровадження ефективних форм співпраці органу місцевого самоврядування з інвесторами. Також важливим є створення умов для формування еколого-орієнтованої поведінки в широких верствах населення області, у першу чергу – дітей та молоді, зокрема інформаційно-просвітницькі заходи щодо збереження довкілля.

Операційна ціль 3.3. Підвищити рівень безпеки

Завдання 3.3.1. Встановити камери спостереження

Завдання передбачає створення мережі зовнішнього відео спостереження. Зокрема, встановлення камер в населених пунктах громади у місцях найбільшого скупчення людей, поблизу закладів соціальної сфери та закладів туристичної інфраструктури.

➤ **Механізм моніторингу та оцінки результативності реалізації Плану.**

Основною метою моніторингу є забезпечення реалізації та постійної підтримки актуальності Програми соціально-економічного розвитку Великодобронської ТГ.

У ході моніторингу виконання Програми вирішуються наступні завдання:

- Стимулювати реалізацію Програми в цілому та в окремих цілях і завданнях;
- Оцінити ступінь досягнення бачення, стратегічних та операційних цілей Програми, надати інформацію для прийняття рішень про розподіл ресурсів на досягнення цілей чи про їх коригування;
- Оцінити ступінь реалізації цілей, надати інформацію для уточнення і коригування цілей.

Пропозиції з коригування та оновлення Програми за стратегічними та оперативними цілями, завданнями можуть вноситись:

- Членами Виконавчого комітету Великодобронської сільської ради;
- Відповідальними за виконання стратегічних та оперативних цілей, завдань;
- Депутатами сільської ради;
- Зацікавленими організаціями, установами, громадськими організаціями та жителями громади.

Пропозиції щодо коригування основного тексту Програми соціально-економічного розвитку розглядаються і обговорюються на чергових та позачергових засіданнях Виконавчого комітету Великодобронської сільської ради і виносяться на розгляд сесії сільської ради.

Для об'єктивної оцінки результативності реалізації Програми необхідно ввести ряд індикаторів, що могли б візуалізувати отримані результати. Відповідно до вищезазначених завдань реалізації Програми індикаторами результативності будуть:

- формування активного бізнес-середовища та громадянської свідомості підприємців;
- забезпечення сталого функціонування та розвитку житлово-комунального господарства;

- активне впровадження енергозберігаючих технологій, засобів обліку і регулювання споживання тепла, газу та електроенергії;
- збереження історико-архітектурної та культурної спадщини, розвиток туристично-рекреаційного потенціалу;
- сприяння розвитку інфраструктури, поліпшення стану доріг, підвищення рівня надання послуг з пасажирських перевезень;
- поліпшення благоустрою населених пунктів;
- кількість людей, що отримують соціальні послуги;
- кількість отримувачів адміністративних послуг;
- кількість проведених культурно-мистецьких заходів.

Відстеження динаміки відповідних індикаторів та показників соціально-економічного розвитку дозволять чітко відслідковувати ефективність реалізації плану. Моніторинг проводиться за підсумками року. Звіт про реалізацію плану заслуховується на сесії Великодобронської сільської ради. Контроль за реалізацію програму покладається на Великодобронську сільську раду виконавчий комітет Великодобронської сільської ради.

Сільський голова:

 Федір НАДЬ

Додаток № 1
до Програми соціально-економічного
та культурного розвитку
Великодобронської територіальної громади
на період 2022 - 2023 роки

**Перелік програм і проєктів, які планується реалізувати у 2022-2023 роках
та орієнтований фінансовий план на 2022-2023**

№	Найменування місцевої програми	Джерело фінансування	Необхідний обсяг коштів тис. грн на 2022р	Необхідний обсяг коштів тис. грн на 2023р	Відповідальні виконавці
1	Програма «Шкільне харчування»	Місцевий бюджет	1 900 800		Великодобронська с/р
2	Програма «Оздоровлення та відпочинок для дітей і розвитку мережі дитячих закладів відпочинку на 2022-2025 року»	Місцевий бюджет	100 000		Великодобронська с/р
3	Програма раціонального та ефективного використання майна «Виготовлення технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земельної ділянки»	Місцевий бюджет	100 000		Великодобронська с/р
4	Програма забезпечення громадян, які страждають на рідкісні (орфанні) захворювання, лікарськими засобами та відповідними харчовими продуктами для спеціального дієтичного споживання	Місцевий бюджет	100 000		Великодобронська с/р
5	Програма по окремим пільговим категоріям громадян оплати послуг зв'язку	Місцевий бюджет	12 000		Великодобронська с/р
6	Програма «Турбота» Великодобронської	Місцевий бюджет	300 000		Великодобронська с/р

	сільської ради на 2022-2025 роки				
7	Програма розвитку культури Великодобронської сільської ради	Місцевий бюджет	250 000		Великодобронська с/р
8	Програма фізичної культури серед населення Великодобронської сільської ради	Місцевий бюджет	150 000		Великодобронська с/р
9	Програма «Благоустрій населених пунктів на 2022 рік»	Місцевий бюджет	1 356 690		Великодобронська с/р

Секретар сільської ради

Беата ЯВОРСЬКА